

Laatuseloste 2006

1. Ulkomaankauppatilaston käyttötarkoitus ja keskeiset käsitteet

1. 1. Kuvattava ilmiö

Ulkomaankauppatilasto kuvaa Suomen ja muiden Euroopan unionin (EU) jäsenvaltioiden ja Suomen ja kolmansien maiden välistä tavarakauppaa eli sisä- ja ulkokauppaa. Ulkomaankauppatilasto on virallinen tietolähde Suomen tuonnista, viennistä ja kauppatasteesta. Euroopan yhteisön ulkokaupan (extrastat) ja sisäkaupan (intrastat) tilastointia koskevalla lainsäädännöllä varmistetaan, että tilastot perustuvat tarkoin määriteltyyn normistoon, jota sovelletaan kaikissa EU:n jäsenvaltioissa. Lisäksi ulkomaankaupan tilastoinnin käytännön soveltamisesta on annettu komission asetuksilla tai päätöksillä yhtenäiset määritelmät ja menetelmät.

Sisäkaupan tilastojärjestelmä otettiin Euroopan yhteisössä käyttöön tammikuun alusta 1993. Suomessa kyseistä tilastojärjestelmää alettiin soveltaa vuoden 1995 tammikuun alusta, kun Suomesta tuli EU:n jäsenvaltio. Sisäkaupan tilasto edellyttää tietojen suoraa keruuta yrityksiltä. Tietojen keruu on läheisesti yhteydessä EU:n sisäkaupan arvonlisäverojärjestelmään (ALV-järjestelmä). Tietojen keruussa sovellettava kynnyisarvokäytäntö tarkoittaa sitä, että lukumääräisesti suurin osa sisäkauppaa harjoittavista yrityksistä on vapautettu tietojen antamisesta.

Ulkokaupan tilastojärjestelmän tiedot saadaan tulliselvitystiedoista.

1. 2. Tilaston käyttötarkoitus

Ulkomaankauppatilasto on ensiarvoisen tärkeä väline lukuisille julkisen ja yksityisen sektorin päätöksentekijöille, suunnittelijoille ja tutkijoille. Seuraavassa esitetään muutamia ulkomaankauppatilaston käyttökohteita:

- Euroopan yhteisön viranomaisten monenkeskisten ja kahdenkeskisten yhteistä kauppapolitiikkaa koskevien neuvottelujen valmistelu
- EU:n sisämarkkinoiden ja kansantalouden kehityksen seuranta
- muiden kansallisten ja kansainvälisten järjestöjen toimintapolitiikkojen valmistelu ja seuranta
- kansallisten intressien valvonta talous- ja kauppapolitiikassa
- yritysten tiedon lähde markkinatutkimuksien laadinnassa ja kaupallisten strategioiden kehittämisessä
- maksuasetilaston, kansantalouden tilinpidon ja taloudellisen tutkimuksen olennainen tietolähde
- globalisaation kehittymisen ja sen vaikutusten seuranta
- tiedotusvälineet ja "suuri yleisö"

Yllä esitetyt esimerkit kuvaavat ulkomaankauppatilaston käytön ja käyttäjäkunnan laajuutta ja monipuolisuutta.

1. 3. Lainsäädännöllinen perusta

Suomen ulkomaankauppatilasto perustuu Euroopan yhteisön lainsäädäntöön sekä Suomen kansalliseen tullilakiin (1466/94).

EY:n lainsäädösperusta jakautuu kahteen osaan. Toinen koskee sisäkaupan ja toinen ulkokaupan tilastointia. Sen lisäksi noudatetaan EY:n yleistä tilastoasetusta (Euratom, ETY) 1588/90. Hyödykenimikkeistö, jota sovelletaan sekä sisäkaupan että ulkokaupan tilastointiin, perustuu neuvoston asetukseen (ETY) N:o 2658/87 tariffi- ja tilastonimikkeistä ja yhteisestä tullitariffista. Maanimikkeistö, joka on myös molemmille järjestelmille yhteinen, perustuu komission asetukseen

750/2005 yhteisön ulkokaupan ja jäsenvaltioiden välisen kaupan tilastojen maaluokituksesta. Kyseinen luokitus on niin sanotun ISO-alfa standardin (ISO 3166) mukainen, jossa maatunnus on muodostettu kahdesta kirjaimesta.

Neuvoston antama sisäkaupan tilastoinnin perusasetus (ETY) 638/2004 luo sisäkaupan tilastoinnin metodologisen perustan, jonka täytäntöönpanon soveltamisesta on säädetty komission asetuksella (EY) N:o 1982/2004.

Ulkokaupan eli yhteisön ja sen jäsenvaltioiden tavarakauppaa kolmansien maiden kanssa koskevista tilastoista on säädetty neuvoston perusasetuksella (EY) N:o 1172/95. Ulkokaupan tilastoinnin perusasetuksen täytäntöönpanon soveltamissäännökset on annettu komission asetuksessa (EY) N:o 1917/2000. Ulkokaupan perusasetusta on muutettu neuvoston asetuksilla (EY) N:o 476/97 ja (EY) N:o 374/98.

Euroopan yhteisön lainsäädännössä on otettu mahdollisuuksien mukaan huomioon Yhdistyneiden kansakuntien tilastotoimiston kansainvälisen tavarakaupan tilastoja koskevat suositukset (International Merchandise Trade Statistics: Concepts and Definitions, United Nations 1998).

1. 4. Käytetyt käsitteet, määritelmät ja luokitukset

Ulkomaankauppatilastossa tilastoidaan tavaroiden viennin ja tuonnin arvo- ja määrätiedot tavaranimikkeittäin, maittain ja maa-alueittain. Tuonti tilastoidaan sekä alkuperämaan että lähetysmaan mukaan. Vienti on tilastoitu määrärajan mukaisesti.

Maakäsitteet ovat seuraavat:

- Alkuperämaaksi katsotaan maa, jossa tavara on valmistettu tai jossa viimeisin taloudellisesti merkittävin osa valmistusta on tapahtunut. Tavarankorjauksesta ei pidetä valmistuksena.
- Suomeen palautetun tavarankorjauksen alkuperämaaksi merkitään lähetysmaa samoin kuin kauppatahtumissa, joissa alkuperämaata ei voida tunnistaa.
- Ulkokaupassa yhdistetyn nimikkeistön 97 ryhmän tavarat ilmoitetaan lähetysmaan mukaan alkuperämaan sijasta.
- Ulkokaupassa yhteisöalkuperää olevat tavarat ilmoitetaan lähetysmaan mukaan alkuperämaan sijasta.
- Palkkatyönä valmistetun tavarankorjauksesta palautetun tavarankorjauksen alkuperämaaksi merkitään maa, jossa kyseinen tuotantotoiminta on suoritettu.
- Käytettyjen laivojen ja lentokoneiden alkuperämaaksi ilmoitetaan maa, johon edellinen omistaja oli sijoittunut.
- Viennin määrärajaan katsotaan vientiajankohtana viimeisin tiedossa oleva maa (sisäkaupassa EU:n jäsenvaltio), jonne tavara on tarkoitus viedä Suomesta joko suoraan tai toisen maan kautta.
- Palkkatyönä valmistettavan tavarankorjauksen ja korjattavaksi toimitetun tavarankorjauksen määrärajaan ilmoitetaan maa, jossa kyseinen tuotantotoiminta suoritetaan.
- Laivojen ja lentokoneiden määrärajaan ilmoitetaan viennissä maa, jossa ostajan kotipaikka sijaitsee.

Ensisijaisena tavarankorjauksen määrän mittayksikkönä on nettopaino kilogrammoina. Tietyillä tavaroilla on käytössä myös toissijainen määrän mittayksikkö kuten kappale, pari, neliometri jne. Mittayksiköt ja niiden tunnuksot ovat tämän laatuselosteen liitteessä.

Ulkomaankauppatilaston tiedot julkaistaan tilastoarvokäsitteen mukaisesti. Tällä tarkoitetaan viennissä/toimituksissa tavarankorjauksen FOB-arvoa (free on board) ja tuonnissa/hankinnoissa CIF-arvoa (cost, insurance and freight) Suomen rajalla. Tilastoarvo saattaa erota myyntisopimuksen rahasummasta eli

laskutusarvosta kauppatahtumassa käytettyjen toimitusehtojen vuoksi. Tilastoarvoa käytetään yhtenäisenä mittasuureena kaikissa jäsenvaltioissa ja se on myös YK:n antamien kansainvälisen tavarakaupan tilastosuositusten mukainen. Arvotiedot eivät sisällä Suomessa kannettavia veroja ja tulleja.

Suomen ulkomaankauppatilasto julkaistaan seuraavien tilastoluokitusstandardien mukaan:

- Yhdistetty nimikkeistö; Combined Nomenclature (CN)
- Kansainvälisen kaupan luokittelustandardi; Standard International Trade Classification (SITC, rev.3)
- Tuoteluokittelu toiminnan lajin mukaan; Classification of Products by Activities (CPA)
- Toimialaryhmät pääasiallisen käyttötarkoituksen mukaan; Main Industrial Groupings (MIG)
- Euroopan yhteisön toimialaluokitus; Nomenclature générale des Activités économiques dans les Communautés européennes (NACE rev.1)

Yhdistetty nimikkeistö (CN) perustuu Harmonisoituun järjestelmään (Harmonized Commodity Description and Coding System, World Customs Organisation, WCO) ja sitä käytetään sekä tariffioinnissa että tilastoinnissa Euroopan yhteisössä. Yhdistetyn nimikkeistön n. 10 000 tavaranimikettä ovat käytössä sekä sisä- että ulkokaupan tilastoinnissa. SITC on Yhdistyneiden kansakuntien (YK) julkaisema kansainvälisen kaupan luokittelu. CPA on Euroopan yhteisön käyttämä tavaroiden ja palvelusten luokittelujärjestelmä. MIG on virallista statusta vailla oleva eurooppalainen (Eurostat) luokittelu, jossa toimialat on ryhmitelty niiden tuottamien tavaroiden käyttötarkoituksen mukaan. NACE on taloudellista toimintaa harjoittavien yksiköiden toimialaluokitus.

Yhdistetty nimikkeistö (CN) on Suomen ulkomaankauppatilaston käyttämä pääasiallinen luokittelustandardi. Sekä sisäkaupan tilastoilmoituksissa että ulkokaupan tulliselvityksissä viedyt ja tuodut tavarat luokitellaan CN:n mukaisesti. Myös SITC rev.3, CPA ja MIG luokituksia käytetään ulkomaankaupan tilastotietoja julkaistaessa. Käytössä on muuntoavaimet CN:stä SITCiin sekä CN:stä CPA:han ja CPA:sta MIGiin.

Ulkomaankauppatilaston tietoja julkaistaan myös EU:n toimialaluokitus NACEn mukaisesti luokiteltuina vuodesta 1997 alkaen. Ennen vuotta 1997 käytettiin ISIC toimialaluokitusta. Vuosina 1997-2002 muunto CN:stä suoritettiin CPA:n kautta NACEen. Vuodesta 2003 alkaen toimialaluokitus on tehty Tilastokeskuksen yritysrekisterin toimialaluokituksen TOL2002 perusteella.

Menetelmä, jota kansallisessa ulkomaankauppatilastossa sovelletaan tuotettaessa muiden kuin CN-tavaruokituksen mukaisia tietoja, perustuu eri luokittelustandardien välisten muuntoavaimien käyttöön paitsi NACEssa. Vuoteen 2002 asti toimialoittaisten ulkomaankaupan lukujen tuottamisessa tärkeimpänä kriteerinä oli tavaroiden tuotannon alkuperä, jolloin tyypillinen toimiala oli määritelty kullekin CN-nimikkeelle käyttämällä CPA:n luokkia muuntoavaimena CN:n ja NACEn välillä. Tällä menetelmällä suurin osa tavaroiden kaupan arvosta tuli luokiteltua teollisuuden ja alkutuotannon toimialoille. Kuitenkin todellisuudessa tavaroiden kauppaa harjoittavista yrityksistä huomattava osa toimii rakentamisen ja palvelujen kuten tukku- ja vähittäiskaupan toimialoilla jne. Sen vuoksi muuntoavaimen käyttö luokittelumenetelmänä antoi jossain määrin harhaanjohtavan kuvan toimialoittaisen yritysten rakennetilastoinnin näkökulmasta katsottuna. Vuodesta 2003 alkaen toimialoittaiset tilastot ovat olleet vähemmän harhaisia, koska NACE on pohjautunut yritysrekisterin TOL2002-toimialaluokitukseen. Sisäkaupan kynnysarvorajan alle jäänyt kaupan osuus on arvioitu ja lisäksi toimialoittain tilastoituihin lukuihin.

Sisäkaupan vastauskadon eli viivästyneiden ilmoitusten tai ilmoittamisen laiminlyöntien arviota ei tehdä toimialoittain. Vastauskato on estimoitu vuodesta 2006 alkaen (taulu 3).

1. 5. Tiedot, jotka kirjataan tilastoon

Pääsääntöisesti kaikki Suomesta vietävät ja Suomeen tuotavat tavarat sisältyvät sisä- ja ulkokaupan tavarakaupan tilastoon. Palvelujen kauppa jää tämän tilaston ulkopuolelle. Tilastoinnin edellytyksenä on, että tavara fyysisesti saapuu maahan tai lähtee maasta. Poikkeuksena ovat laivat ja lentokoneet, jotka tilastoidaan omistussuhteen mukaan. Toisaalta tilastoinnin kannalta ei ole merkitystä, sisältyykö tavaran tuontiin tai vientiin maksuliikennettä vai ei.

Sisäkaupan tilastotietue sisältää seuraavat tiedot: tavaran nimike, tilastoarvo, laskutusarvo, määrä- eli paljoustiedot (nettokilogrammat ja mahdollinen lisäpaljous), alkuperä- ja lähetysmaa tuonnissa sekä määrämaa viennissä, kuljetustapa ja kauppatahtuman luonne. *Ulkokaupan tilastotietue* koostuu samoista tiedoista kuin sisäkaupan tietuekin lukuunottamatta laskutusarvoa. Lisäksi tietueella on seuraavat, ainoastaan ulkokaupasta ilmoitettavat tiedot: sisämaan kuljetusmuoto, konttikuljetus, kuljetusvälineen kansallisuus, todellinen EU-lähetysmaa viennissä, tullimenettelykoodi, tuonin etuuskohtelu ja kansallinen menettelykoodi eli ns. pykäläkoodi. Sisä- ja ulkokaupan tilastotietueet sisältävät varsinaisten tilastotietojen lisäksi myös erilaisia tunnistetietoja.

Tavaratilastoihin luetaan myös seuraavat toiminnot, joihin ei tavallisesti liity tavaran ostoa tai myyntiä:

- maksuttomat takuu- ja korvaustoimitukset
- erilaiset avustuselämykset (esim. kehitysapuvienti)
- palkkatyöjalostusta varten toimitetut tavarat sekä palkkatyöjalostuksen jälkeen palautetut tavarat
- palautustavarat

1. 6. Tiedot, joita ei kirjata tilastoon

Tietyt ilmiöt on jätetty virallisen ulkomaankauppatilaston kuvauksen ulkopuolelle. Nämä ovat sellaisia taloustoimia, joilla ei ole merkittävää kaupallista arvoa. Sisäkaupan tilasto ei kata säännöllisestä ALV-ilmoittamisesta vapautettujen pienten yritysten ja yksityishenkilöiden hankintoja ja toimituksia.

Alla on luettelo tiedoista, joita ulkomaankauppatilasto ei sisällä.

- a. lailliset maksuvälineet ja arvopaperit
- b. monetaarinen kulta
- c. katastrofialueille annettu hätäapu
- d. diplomaattiseen tai siihen verrattavaan käyttöön tarkoitettavat tavarat:
 - tavarat jotka nauttivat diplomaattista tai konsulaattista tai vastaavaa koskemattomuutta
 - valtion päämiehelle tai hallituksen tai parlamentin jäsenille tarkoitettavat lahjat
 - tavarat, joita siirretään kahdenkeskisen hallinnollisen avun perusteella
- e. tavarat, joihin ei liity liiketoimea:
 - kunniamerkit, palkinnot, muistomerkit ja mitalit
 - matkustajan mukana kulkevat, ennakolta tai jälkepäin lähetettävät matkatavarat, -tarvikkeet ja -varusteet, urheiluvälineet mukaan lukien, jotka on tarkoitettu henkilökohtaiseen käyttöön tai kulutukseen
 - kapiot, muuttotavarat tai perintötavarat
 - ruumisarkut ja uurnat, hautajaiskoristeet, hautojen ja hautamuistomerkkien hoitoon liittyvät tarvikkeet
 - mainosjulkaisut, käyttöohjeet, hinnastot ja muu mainosaineisto
 - tavarat, jotka ovat tulleet käyttökelvottomiksi tai joita ei voida käyttää teollisiin tarkoituksiin
 - painolastit
 - postimerkit

- o kansainvälisissä urheilukilpailuissa käytettävät farmaseuttiset tuotteet
- f. tuotteet, joita käytetään ihmisten tai ympäristön suojelemiseksi suoritettavissa poikkeuksellisissa yhteisissä toimenpiteissä
- g. tavarat, joita kuljetetaan muussa kuin kaupallisessa tarkoituksessa jäsenvaltioiden määrittelemillä raja-alueilla asuvien luonnollisten henkilöiden välillä (rajaliikenne); maataloustuottajien sellaiselta tilalta hankkimat tuotteet, jotka sijaitsevat toisella tilastoalueella kuin heidän tilansa päätoimipaikka, mutta kuitenkin rajanaapurina; alusten työntekijäin henkilökuntatuonti
- h. tavarat, joiden käytön oletetaan olevan väliaikaista, muun muassa kuljetusvälineiden, konttien ja kuljetustarvikkeiden korjaukseen tarkoitettut tuodut tai viedyt tavarat, joita ei kuitenkaan jalosteta samoin kuin korjauksessa käytetyt varaosat; messu-, näyttely- yms. tavarat; ammatinharjoittajan työvälineet; kokeiltavaksi tarkoitettut tavarat; esittely-, uutis- yms. filmit; ulkomaanliikenteen kuljetusvälineet; vuokra-, laina- yms. tavarat, käyttöaika alle vuosi; rakennustoimintaan tarkoitettut työkoneet yms. laitteet; tutkimus-, analyysi- ja testaustarkoituksiin käytettävät tavarat; laivojen ja lentokoneiden korjaustoiminta
- i. tavarat, jotka lähetetään tilastoalueen ulkopuolelle sijoitetuille kansallisille asevoimille tai tuodut tavarat, jotka kansalliset asevoimat ovat vieneet mukanaan tilastoalueen ulkopuolelle; tavarat, jotka ulkomaiset asevoimat ovat hankkineet jäsenvaltion tilastoalueella tai joista ne ovat luopuneet siellä
- j. viestintätarvikkeet kuten levykkeet, magneettinauhut, filmit, työpiirustukset, ääni- ja videokasetit ja CD-ROM -levyt, joilla käydään kauppaa tietojen välittämiseksi, mikäli yksityisasiakas on ne tilannut eivätkä ne ole kaupallisten liiketoimien kohteena sekä tavara, jolla täydennetään viestintätarvikkeiden aikaisempaa toimitusta esimerkiksi päivitystarkoituksessa ja josta tuotteen vastaanottajaa ei laskuteta
- k. avaruusalusten kantoraketit
 - o avaruuteen laukaisemista varten tapahtuvan viennin ja tuonnin yhteydessä
 - o avaruuteen laukaisun ajankohtana
- l. kauttakuljetukset (transito)
- m. vastikkeettomat kaupalliset näytteet
- n. kansainvälisen lentoliikenteen maa- ja turvalaitteet, opetusvälineet yms.
- o. ulkokaupan alle 1000 euron arvoiset vientitoimitukset
- p. korjattavaksi tuotavat ja vietävät tavarat sekä korjauksen jälkeen palautetut tavarat (korjaustavarat sisältyvät kuljetustilastoihin)

2. Luotettavuus ja virhelähteet

2.1. Kynnysarvorajat sisäkaupan tilastossa

Kukin EU:n jäsenvaltio määrittelee ulkomaankaupan tilastoinnissaan käyttämät kynnysarvorajat itsenäisesti siten, että sisäkaupan tilastoasetuksessa tiedonkeruulle asetetut peittävyysrajat täyttyvät. Jäsenvaltiot asettavat yritysten kynnysarvorajat sekä tavaroiden hankinnoille että toimituksille kalenterivuositain lokakuussa ennen seuraavan tilastovuoden alkua. Kynnysarvorajoilla pienennetään yritysten tiedonantotaakkaa. Suomessa kynnysarvorajojen alle jääneiden yritysten ei tarvitse vastata lainkaan sisäkaupan tilastokyselyyn (taulu 1).

Taulu 1: Kynnysarvorajat euroina		
Vuosi	Hankinnat	Toimitukset
2004	100 000	100 000
2005	100 000	100 000
2006	100 000	200 000

Sisäkaupan tilastossa tilastoarvon ilmoittaminen on ollut vapaaehtoista taulussa 2 esitettyjen kynnysarvorajojen puitteissa. Kaikki yritykset, joiden kynnysarvoraja ei ole ylittynyt, voivat ilmoittaa

hankintansa ja toimituksensa laskutusarvon mukaan. Tilastoarvot arvioidaan näille tavaraerille Tullihallituksen tilastoyksikön toimesta.

Taulu 2: Tilastoarvon kynnsarvorajat euroina		
Vuosi	Hankinnat	Toimitukset
2004	8 600 000	26 000 000
2005	7 500 000	45 000 000
2006	9 300 000	42 000 000

2. 2. Kynnsarvorajat ulkokaupan tilastossa

Ulkokaupan tilasto käsittää EU:n jäsenvaltioiden tavarakaupan kolmansien maiden kanssa. Komission asetusten (EY) 1917/2000 ja (EY) 1669/2001 mukaisesti ulkokaupan tilastoihin on sisällytettävä sellaisten tullausilmoitusten tiedot, jotka ylittävät 1 000 euron kynnsarvorajan. Rajan soveltaminen on jäsenvaltioissa vapaaehtoista. Suomessa kynnsarvorajaa sovelletaan vain viennin tilastoinnissa.

2. 3. Kynnsarvon alittaneiden yritysten sisäkaupan osuuden arviointi

Kynnsarvorajan alle jäänyt kaupan osuus on arvioitu ja lisätty tilastoituihin lukuihin. Arviointi perustuu verohallituksen ALV-aineiston käyttöön. Kynnsarvorajan alle jäänyt kaupan osuus ilmoitetaan omana erillisenä nimikkeenä "erittelemätön" hankinnoissa ja toimituksissa.

Taulusta 3 nähdään, että arvioiduilla tiedoilla on huomattavasti suurempi vaikutus hankintoihin kuin toimituksiin. Arvioiden osuudet on laskettu viennin ja tuonnin arvosta. Tämän epäsymmetrian vaikutuksesta ja joidenkin jäsenvaltioiden arvioiden puuttumisen johdosta EU:n tasolla hankinnat ovat yleensä jäsenvaltioissa aliarvioidut verrattuna toimituksiin.

Taulu 3: Arvion osuus Suomen ja muiden EU:n jäsenvaltioiden välisessä kaupassa						
Hankinnat	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Alle kynnsarvon	3,4%	3,4%	3,4%	3,5%	2,6%	2,6%
Vastauskato	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,9%
Yhteensä	3,4%	3,4%	3,4%	3,5%	2,6%	3,5%
Toimitukset	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Alle kynnsarvon	1,1%	1,2%	1,2%	1,4%	1,1%	1,3%
Vastauskato	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,5%
Yhteensä	1,1%	1,1%	1,2%	1,4%	1,1%	1,8%

2. 4. Arvioinnin osuus vastauskadon johdosta

Vastauskadon eli viivästyneiden ilmoitusten tai ilmoittamisen laiminlyöntien osuus on ollut Suomessa vähäinen. Tilaston lopputuloksen kannalta merkittävien yksittäisten tietojen arviointi perustuu aikaisempien kuukausien vastaavien tietojen arvoihin. Vuositasolla vastauskato on estimoitu vuodesta 2006 alkaen (taulu 3).

Vastauskadon ongelmaa ei ulkokaupan tilastoinnissa ole olemassa, koska ulkokaupan tilastotiedot perustuvat tulliselvityksiin.

2. 5. Tilastoarvon arviointi

Sisäkaupan tilastossa sekä tilastoarvoa että laskutusarvoa koskevat tiedot kerätään suoraan taulussa 2 mainitut kynnsarvorajat ylittäviltä tilastoilmoittajilta. Niille tilastoilmoittajille, joille tilastoarvojen

antaminen on vapaaehtoista, tilastoarvoa koskevat tiedot arvioidaan käyttämällä tavaranimikekohtaisia kertoimia, jotka on laskettu tietoaineistosta, jossa sekä tilastoarvo että laskutusarvo on ilmoitettu.

Ulkokaupan tilastossa tilastoarvo vastaa tulliselvityksen arvokäsitettä.

2. 6. Tarkistuskorjaukset

Ulkomaankaupan kunkin kalenterikuukauden tilastoluvut julkaistaan niin nopeasti kuin mahdollista ja niihin saattaa liittyä puuttuvien tai puutteellisten tietojen arviointeja. Sen vuoksi ulkomaankauppatilaston kunkin kuukauden tietokantaa voidaan päivittää useitakin kertoja tilaston ensimmäisen julkaisemisen jälkeen. Korjatut luvut julkaistaan Suomen kansallisessa tilastossa kuukausittain. Suomi lähettää kuukausittain tarkistettuja luvut myös Euroopan tilastotoimistolle Eurostatille. Tiedot tarkistetaan ja korjataan niiden yksityiskohtaisimmalla luokittelutasolla. Edellisen kalenterivuoden tilastotiedot vahvistetaan huhtikuun loppuun mennessä seuraavana vuonna, jonka jälkeen tarkistuskorjaukset eivät ole enää ao. tilastovuoden tietoihin mahdollisia.

Taulu 4: Tuonnin ja viennin ennakkotiedoissa ilmoitetut ja lopulliset luvut kuukausittain vuonna 2006, milj. euroa				
<i>Kuukausi</i>	Tuonti		Vienti	
	<i>Ennakkotiedot</i>	<i>Lopulliset luvut</i>	<i>Ennakkotiedot</i>	<i>Lopulliset luvut</i>
Tammikuu	4 010	4 153	4 410	4 449
Helmikuu	4 000	4 040	4 340	4 371
Maaliskuu	4 810	4 999	5 170	5 250
Huhtikuu	4 060	4 106	5 510	5 539
Toukokuu	4 780	4 883	5 160	5 156
Kesäkuu	4 510	4 671	5 210	5 268
Heinäkuu	4 370	4 400	4 590	4 591
Elokuu	4 655	4 675	5 075	5 118
Syyskuu	4 670	4 751	5 420	5 375
Lokakuu	4 905	5 010	5 510	5 531
Marraskuu	4 815	4 961	5 655	5 738
Joulukuu	4 430	4 603	5 065	5 103
Yhteensä	54 015	55 253	61 115	61 489

2. 6. 1. Ensisijaisiin tietoihin kohdistuvat tarkistukset

Tässä kappaleessa esitettävillä tiedoilla annetaan lisävalaistusta tilaston käyttäjille ulkomaankauppatilaston tietoaineiston laajuudesta ja moniulotteisuudesta. Käyttäjien toivotaan esityksen perusteella ymmärtävän paremmin ulkomaankauppatilastointiin liittyviä ongelmia ja vaikeuksia.

Virhetarkistukset ja virheiden korjaukset ovat paljon työtä ja muita voimavaroja vaativa ulkomaankauppatilaston tuotantovaihe. Tarkistustehtävissä joudutaan käyttämään harkintaa ja päätösvaltaa, milloin virhe tilastotiedossa on aito ja vaatii korjaamista. EU:n jäsenvaltioissa käytetään tällä hetkellä erilaisia kriteereitä virheiden etsinnässä ja työstetään erilaisia tilastollisia menetelmiä virheiden testaukseen ja tarkistukseen. Jäsenvaltioiden välisissä tilastovertailuissa erilaiset tarkistusmenetelmät voivat omalta osaltaan myös aiheuttaa eroja jäsenvaltioiden tilastojen välille. Taulussa 5 esitetään tietoja sisäkaupan ilmoitusten volyyymistä. Kaiken kaikkiaan kalenterivuoden aikana ulkomaankauppatilastossa käsitellään keskimäärin noin kuusi miljoona vienti- ja tuontierää.

Taulu 5: Yleistä tietoa sisäkaupan tilastoilmoittajista ja ilmoitusten lukumäärät		
Hankinnat	2005	2006
Tilastoilmoittajien lukumäärä ¹	9 504	9 393
Tilastoilmoitusten lukumäärä	375 384	336 700
% Sähköisiä tilastoilmoituksia ² (lukumäärästä)	89,8	90,3
% Sähköisiä tilastoilmoituksia (kaupan kokonaisarvosta ³)	80,7	83,6
Toimitukset	2005	2006
Tilastoilmoittajien lukumäärä ¹	4 107	3 917
Tilastoilmoitusten lukumäärä	153 954	148 146
% Sähköisiä tilastoilmoituksia ² (lukumäärästä)	90,0	92,7
% Sähköisiä tilastoilmoituksia (kaupan kokonaisarvosta ³)	83,8	86,6

Ilmoittajia yhteensä koko vuonna.

² Tullihallitus kannustaa yrityksiä tekemään ilmoituksensa sähköisesti. Silloin, kun sähköinen ilmoitusjärjestelmä on yhdistetty yrityksen tietojärjestelmään myös perustiedon oikeellisuus paranee. Sähköinen ilmoittaminen pienentää myös tiedon ilmoittamisen ja tilaston prosessoinnin työmäärää ja kustannuksia.

³ Osuus laskettu kynnyсарvon ylittäneen kaupan kokonaisarvosta.

Tullihallituksen ulkomaankauppatilastossa käytetään kahdenlaisia virhetarkistuksia, *validiteetti-* ja *luotettavuustarkistuksia*.

Validiteettivirheet ovat sellaisia, joista tilaston laatija voi olla varma, että tilastoilmoittajan lähettämä tieto on väärä. Epävalideja tietoja ei päästetä tilastoon, vaan ne korjataan aina.

Pääasialliset validiteettivirheet ovat seuraavat:

- Virheellinen tai puuttuva hyödykekoodi (CN-nimike)
- Virheellinen tai puuttuva maatunnus
- Puuttuva muuttujan arvo
- Virheellinen tai puuttuva tullitoimipaikan koodi – ulkokauppa
- Virheellinen menettelykoodi (kauppatapahtuma)

Kaikkien tietokantaan syötettävien tilastoilmoitusten tiedot tarkistetaan validiteettivirheiden suhteen.

Luotettavuusvirheet koskevat sellaisia ulkomaankauppatilaston tietoja, joiden virheellisyydestä ei voida olla ehdottoman varmoja. Tällaisten tietojen arvot ovat poikkeavia tai ristiriidassa aikaisempien vastaavien tietojen kanssa tai ne eivät sovi kyseisen tavaranimikkeeseen yksikköarvojen normaalijakaumaan. Niiden poikkeavuus tietoaineistossa saa ne näyttämään virheellisiltä, minkä vuoksi ne on tarkistettava.

Luotettavuustarkistukset perustuvat pääasiassa regressioanalyttisiin menetelmiin. Kullekin tavaranimikkeelle on muodostettu laskennallinen luottamusväli, jonka suhteen aineistoon tulevat tiedot tarkistetaan. Nämä luottamusvälit on muodostettu testaamaan seuraavien muuttujien suhteita:

- tilastoarvon suhde määrä 1:een
- tilastoarvon suhde määrä 2:een (vain, jos tavaranimikkeellä on määrä 2)
- määrän 1 suhde määrään 2

Jos tilastoon ilmoitetun uuden tavaranimike-erän suhde ei sovi annetun luottamusvälin puitteisiin, katsotaan kyseinen kauppatapahtuma mahdollisesti virheelliseksi. Kaikki tällaiset tilaston lopputuloksen kannalta merkittävät tapahtumat tutkitaan erikseen ja tiedot korjataan, mikäli ne osoittautuvat todella virheellisiksi.

Edellisten lisäksi luotettavuustarkistuksessa käytetään muutamia muita testejä, jotka liittyvät tavaranimikkeisiin ja kauppakumppanimaihin. Nämä testit kohdistuvat kauppatapahtumiin, jotka ovat kauppakumppanimaana tai tavarakoodina äärimmäisen harvinaisia ja tiedot ovat siten todennäköisesti virheellisiä.

2. 6. 2. Toissijaisiin tietoihin perustuvat tarkistukset

Suomessa ja useimmissa muissa EU:n jäsenmaissa sisäkaupan tilastotiedot tarkistetaan vertaamalla niitä ainakin ALV-tietojen kanssa. Myös muita tietolähteitä käytetään. Näiden toissijaisten tietolähteiden tarkoituksena on hankkia lisäinformaatiota tilastoon ilmoitettujen tietojen lisäksi ja tueksi. Näitä toissijaisia tietoja voidaan käyttää myös ilmoitettujen tietojen luotettavuuden testaukseen tai tilastoilmoittajien antamien tietojen oikeellisuuden vahvistamiseen.

Tullihallitus käyttää ALV-ilmoitusten tietoja ulkomaankauppatilastossa seuraaviin tarkoituksiin:

- sisäkaupan tilastoilmoittajien rekisterin ylläpitoon ja päivitykseen
- tietojen ilmoittamisvelvollisuutta koskevan kaupan kynnysarvorajan määrittämiseen
- kynnysarvorajan ylittävien tilastoilmoittajien määrittämiseen
- ALV-ilmoitusten ja sisäkaupan ilmoitusten väliseen tietojen vertailuun ja tarkistukseen
- kynnysarvorajan alle jääneiden yritysten sisäkaupan arvon arviointiin

2. 7. Tietojen luottamuksellisuus

Kaikissa EU:n jäsenvaltioissa on käytössä omat kansalliset menettelynsä ja ohjeensa tietojen luottamuksellisuuden takaamiseksi. Yrityksillä on mahdollisuus saada kauppaa koskevat tiedot salaisiksi, mikäli yrityskohtaiset tiedot voidaan julkaisuista tunnistaa ja siitä aiheutuisi haittaa yrityksen liiketoiminnalle. Tällainen passiivinen tietojen salassapitokäytäntö (salaus ilmoittajan pyynnöstä) vallitsee useimmissa ulkomaankauppatilastoja julkaisevissa maissa.

Luottamuksellisen tiedon prosessoinnissa yhtä kaupan toimijaa tai kauppatapahtumaa koskeva informaatio voidaan salata aggregoimalla tilastotietoja ennen niiden julkaisemista. Tietyissä tapauksissa informaatio saatetaan joutua salaamaan kokonaan, kun kyseessä on määrätieto tai tiettyä tavaranimikettä koskeva maakohtainen tieto. Tullihallitus salaa tilastotiedot ainoastaan kauppaa harjoittavan yrityksen pyynnöstä. Salaus myönnetään, jos kauppatilaston tietojen tutkimus tukee yrityksen pyyntöä siten, että yrityksen kauppatapahtuma selvästi paljastuu tilastosta. Normaalisti tämä tarkoittaa tapausta, missä yhdessä tilastoluokassa on alle kolme yritystä tai kyseisen vaatimuksen esittänyt yritys on hallitseva eli edustaa vähintään 75 % tilastoluokan kokonaisarvosta.

Seuraavat CN-nimikkeistöön sovellettavat salausluokat ovat käytössä Suomen ulkomaankauppatilastossa:

- maakohtaisia määrätietoja ei julkaista
- määrätietoa ei julkaista lainkaan
- vain kokonaisarvoa koskeva tieto julkaistaan
- vain sekä kokonaisarvoa että kokonaismäärää koskeva tieto julkaistaan

Olipa tieto osittain tai täysin salattu, niin salattujen hyödykenimikkeiden kokonaisarvotiedot julkaistaan. Siten tilastossa julkaistavat tuonnin ja viennin arvotiedot eivät ole salausten johdosta

alipeittoisia kuten joissakin muissa maissa saattaa olla. Salatut tiedot voidaan myös julkaista luokittelun karkeammilla tasoilla, kun tilastossa varmistutaan siitä, ettei yksittäistä salattua tietoa ole mahdollista tilastosta laskennallisesti johtaa. Viimeksi mainitulla menettelyllä ulkomaankaupan kokonaisluvut ovat aina tietyllä luokittelutasolla käytettävissä.

2. 8. Tietojen luotettavuutta lisäävät toimenpiteet

Tullihallitus on kehittänyt ja edelleen kehittää tilastotietojen luotettavuustestejä, jotka hälyttävät todennäköisestä virheellisestä havainnosta.

Parantaakseen sisäkaupan tilastoilmoittajien antamien perustietojen tarkkuutta, Tullin henkilöstö antaa tilastoilmoittajille ohjeita virheiden korjaamisessa ja neuvoo, miten välttää virheellisten tietojen antamista tulevilla tilastoilmoituksissa.

Kynnysarvorajan ylittävän yrityksen tai sen valtuuttaman asiamiehen on sisäkaupan tilastoasetuksessa säädetyn ajan puitteissa lähetettävä tilastoilmoituksensa Tullille. Jos yritys laiminlyö ilmoittamisen, voidaan tällaista yritystä vastaan ryhtyä oikeudellisiin toimenpiteisiin esimerkiksi määräämällä laiminlyönnistä sakkoa. Tällaista menettelyä joudutaan käyttämään Suomessa vain äärimmäisessä tapauksessa.

3. Tulosten saatavuus ja ajankohtaisuus

Tilastotiedoilla on eniten käyttöarvoa silloin, kun ne ovat kaikille käyttäjille helposti ja yhtäläisin ehdoin saatavissa sellaisessa muodossa kuin käyttäjät niitä haluavat. Tullihallituksen ulkomaankauppatilaston tiedot ovat yleisön käytettävissä niiden yksityiskohtaisimmalla julkaistavalla tarkkuudella.

3. 1. Ulkomaankauppatilastosta saatavat julkaisut

Tullihallitus tuottaa säännöllisesti seuraavat sarjat julkaisuja:

- Tavaroiden ulkomaankaupan ennakkotiedot, kuukausittain etukäteen annettuna ajankohtana
- Tavaroiden ulkomaankaupan kuukausikatsaus, kuukausittain etukäteen annettuna ajankohtana
- Tavaroiden ulkomaankaupan yksikköarvo- ja volyyymi-indeksit, kuukausittain etukäteen annettuna ajankohtana
- Tavaroiden ulkomaankaupan kuukausijulkaisu, kuukausittain
- Taskutilasto, vuosittain suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi
- Tavaroiden ulkomaankauppa, vuosijulkaisut kahdessa osassa (CD Rom)
- Itään suuntautuva maantietransito, neljännesvuosittain
- Tavaroiden ulkomaankauppa yritysten kokoluokittain, neljännesvuosittain ja vuosittain
- Ulkomaankaupan kuljetuskatsaus, vuosittain

Yllä mainittujen julkaisujen lisäksi tuotetaan aika ajoin julkaisuja eri aihealueilta kuten esimerkiksi "Huipputeknologian tuotteiden vienti ja tuonti", "Tilastokatsaus Suomen ja Saksan välisestä kaupasta" ja "Tilastokatsaus Suomen kehitysmaakaupasta" jne.

3. 2. Tilaston valmistumisajat ja julkaisukanavat

Ennakkotietojen julkaisuaika on 6 viikkoa, kuukausikatsauksen 9 viikkoa, yksikköarvo- ja volyyymi-indeksien 14 viikkoa, kuukausijulkaisun 13 viikkoa, taskutilaston 5 kuukautta, vuosijulkaisujen osan 1 n. 8-9 kuukautta ja osan 2 n. 10-11 kuukautta, transitokatsauksen 6-7 viikkoa, kokoluokkakatsauksen 3 kuukautta ja vuosittaisen katsauksen 6 kuukautta ja kuljetuskatsauksen 8 kuukautta viiteajanjakson jälkeen. Julkaisut ovat maksullisia, mutta ennakkotiedot, kuukausikatsaus, yksikköarvo- ja volyyymi-

indeksijulkaisut, eri aihealueita koskevat tilastojulkaisut sekä taskutilasto ovat saatavissa PDF-muodossa maksutta Internetistä osoitteesta <http://www.tulli.fi/> kohdasta Ulkomaankauppatilastot.

Tullihallituksen tilastopalvelusta voi tilata ulkomaankaupan tilastotietoja toimitettavaksi postitse, sähköpostitse tai telekopiona. Tilastopalveluun voi ottaa yhteyttä puhelimitse, sähköpostitse tai web-kyselylomakkeella. Myös paikan päälle voi tulla käymään: kaikille avoin Tullikirjasto sijaitsee Helsingin ydinkeskustassa Erottajalla.

Yksityiskohtaiset tilastotiedot Suomen ulkomaankaupasta ovat myös saatavissa sähköisestä tietokannasta ULTIKA Internetissä <https://www.eportti.fi>. Asiakkailla on pääsy tietokantaan ainoastaan maksusta. Tietokannan käyttäjäksi rekisteröityminen on välttämätöntä. Tietokanta päivitetään kuukausikatsauksen aikataulun mukaisesti kerran kuukaudessa.

4. Vertailtavuus

4.1. Vertailtavuus eri maiden tilastojen välillä

EU:n jäsenvaltioiden ja niiden tärkeimpien kauppakumppanien käyttämät erilaiset käsitteet ja määritelmät vaikuttavat tilastojen vertailtavuuteen.

Valtioiden välisen kaupan tilastoeroja tutkitaan niin sanottujen peilitutkimusten avulla. Peilitutkimukset ovat kahden maan tuonti- ja vientitilastojen yhteensovittamista, jossa verrataan toisen maan vientitilaston tietoja toisen maan tuontitilaston tietoihin ja päinvastoin. Tällaisten tutkimusten suorittaminen on usein vaikeata, koska tietojen luottamuksellisuutta koskevien säädösten johdosta riittävän yksityiskohtaisia tietoja ei ole peilitutkimuksiin käytettävissä. Tullihallitus on tehnyt peilitutkimuksia Ruotsin Tilastotoimiston kanssa ja Venäjän Federaation Tullikomitean tilasto- ja analyysiosaston kanssa.

Sekä sisä- että ulkokaupassa kukin kauppapapahtuma yksittäisten maiden välillä kerätään kahdesti. Tavarat, jotka siirtyvät maasta A maahan B selvitetään toimituksina/vientinä maassa A ja hankintoina/tuontina maassa B. Siitä huolimatta toimitukset/vienti A:sta B:hen eroavat B:n ilmoittamista hankinnoista/tuonnista A:sta. Erot voivat johtua monista syistä.

Seuraavassa esitetään tärkeimmät metodologiset erot ja ongelmat tilastoon raportoinnissa:

- Tavarakaupassa käytetään kahta eri kirjaamismenetelmää: *yleiskauppapaperiaatetta* ja *erikoiskauppapaperiaatetta*.

Yleiskauppapaperiaate on Yhdistyneiden kansakuntien (YK) tilastotoimiston suosittama määritelmä. Yleiskauppapaperiaatteen mukaan tavarat kirjataan silloin, kun ne saapuvat tai lähtevät maasta. Tuonnissa tämä merkitsee tavaroiden kirjaamista, kun ne saapuvat vapaa-alueelle tai tullivarastoon ottamatta huomioon, tulevatko tavarat käytettäväksi kotimarkkinoilla tai toimitettaviksi jälleenvientinä muihin maihin. Vastaavasti vienniksi tilastoidaan tavarat, jotka viedään vapaa-alueelta tai tullivarastosta.

Erityiskauppapaperiaate on Euroopan yhteisön tilastotoimiston (Eurostat) käyttämä kaupan määritelmä, jonka mukaan tilastot laaditaan EU:n kauppavaihdosta. Erityiskauppapaperiaatteen mukaan tavarat kirjataan ainoastaan silloin, kun ne ylittävät jäsenvaltion tullirajan (t.s. asetetaan vapaaseen liikkeeseen) tai ovat hyväksytyt sisäisen jalostuksen menettelyyn. Sen tähden tavaroita, jotka saapuvat vapaa-alueelle tai tullivarastoon ei lueta tuontihetkellä kauppavaihdoksi, vaan ne kirjataan vasta sitten, kun ne lasketaan vapaaseen liikkeeseen kotimarkkinoille tai sisäiseen jalostukseen. Vapaa-alueella tai tullivarastossa olevia tavaroita, joita ei lasketa vapaaseen liikkeeseen kotimarkkinoille, vaan jälleenviedään, ei erityiskauppapaperiaatteen vuoksi kirjata tuonti- eikä vientitilastoon.

Siten tuontitarkoituksessa vapaa-alueelle tai tullivarastoon saapuneet tavarat jäävät tilastoinnin ulkopuolelle, mutta tavarat, jotka lasketaan vapaa-alueelta tai tullivarastosta vapaaseen liikkeeseen tai sisäisen jalostuksen menettelyyn, tilastoidaan. Vastaavasti viennissä tilastoon ei lueta tavaroita, jotka viedään vapaa-alueelta tai tullivarastosta muihin maihin.

- EU:n sisä- ja ulkokauppa:

Sekä EU:n sisä- että ulkokaupassa on olemassa vastauskadon ongelma, koska kummatkaan järjestelmät eivät enää ole täysin riippuvaisia tullikontrollista, vaan yritysten suorasta ilmoittamisesta asianomaisille viranomaisille.

Sisäkaupan tilastojärjestelmässä käytetään kynnsarvorajoja, jotta pienet ja keskisuuret yritykset vapautuisivat tilastoinnista tai tilastointi olisi niiden osalta ainakin yksinkertaisempaa. Kuitenkaan nämä eivät ole ainoita olemassa olevia tilastoerojen syitä, sillä eroja tilastojen välillä oli olemassa jo tullaukseen perustuvassa järjestelmässä.

- Ennakolliset tulokset:

Sisäkaupan tilastojärjestelmässä jäsenvaltiot julkistavat kansalliset tilastonsa ja lähettävät ensimmäiset tilastotulosteensa myös Eurostatille jo ennen kuin kaikki ilmoitukset ovat saapuneet tai käsitelty. Sen vuoksi erot tilastotiedoissa pyrkivät olemaan suurempia, kun käytetään ensimmäisiä tulostuksia verrattuna myöhemmin julkaistaviin lukuihin. Tämä koskee myös jossain määrin ulkokaupan tilastoja.

- Kolmikantakauppa:

Kolmikantakaupalla tarkoitetaan tilanteita, joissa maasta A myydään tavaraa maahan B ilman, että tavarat siirtyvät fyysisesti maasta A maahan B. Maasta B nämä tavarat voidaan myydä maahan C ilman, että tavarat fyysisesti liikkuvat maasta B maahan C. Sitä vastoin näiden tavaroiden fyysinen siirtyminen tapahtuukin maasta A suoraan maahan C.

Asetuksen mukaan nämä kauppatapahtumat on kirjattava toimituksina/vientinä maasta A maahan C ja maassa C hankintoina/tuontina maasta A. Maan B osalta ei tässä tapauksessa tilastoon kirjata minkäänlaista kauppatapahtumaa. Tällaisen kauppatapahtuman ollessa kysymyksessä on virheellisen ilmoittamisen riski aina olemassa, jos yritykset eivät pysty osoittamaan oikein kauppakumppanimaataan. Yllä esitettyssä esimerkissä maassa A tavarat saatetaan kirjata toimituksina/vientinä ja maassa C tavarat kirjataan hankintoina/tuontina maasta B, vaikka maassa B ei tehdä minkäänlaisia tilastokirjauksia kyseisistä tavaroista.

- Tavaroiden kirjaaminen tilastoon vaikka ne ovat transitotavaroita (esim. peruskemikaalit, raakaöljy ja öljytisleet)
- Vaihtokurssit

Arvojen on oltava kansallisissa valuutoissa, vaikka kauppatapahtuma on toteutettu muussa kuin kansallisessa valuutassa. Eri valuuttakurssien käyttö voi aiheuttaa eroja tilastoissa.

- Erot ilmoitusajoissa:

Tavaroiden liikkumisesta johtuen ilmoitusten jättämisajat voivat sattu eri kuukausille viejä- ja tuojamaassa. Sisäkaupassa ei tästä välittömästi johtuvia suuria eroja ole havaittavissa. Sisäkaupassa on kuitenkin mahdollista, että hankinnat kirjataan vasta laskun saapumisen jälkeen.

- Tavaroiden luokittelu:

Useiden yritysten – erityisesti PK-yritysten, joiden tietojärjestelmät eivät ole pitkälle automatisoituja, ja suurten yritysten, jotka käsittelevät valtavan määrän erilaisia tavaroita – on selviytyttävä tavaroiden luokitteluongelmista CN:n n. 10 000 nimikkeen puitteissa.

- Ilmoittamista koskevat helpotukset ja yksinkertaistukset:

Eri maat voivat myöntää erilaisia helpotuksia suurillekin yrityksille. Esimerkiksi osatoimitukset (esim. ajoneuvojen osat) voidaan ilmoittaa yhtenä tavaranimikkeenä.

- Luottamuksellisuus:

Luottamuksellisuus voi vaikuttaa joko tuotteisiin (tavaranimikkeisiin) tai kauppakumppanimaihin. Salassapitosääntöjen pitäisi vaikuttaa tilastolukuihin vain niiden yksityiskohtaisella luokittelutasolla. Toisaalta esimerkiksi tietyt sotilaalliset tavarat ovat strategisista syistä salatut joissakin maissa. Tästä aiheutuu eroja myös eri maiden tilastojen kokonaislukuihin. Tietyissä tapauksissa tavaroita luokitellaan uudelleen tai salataan luottamuksellisen tiedon paljastumisen vuoksi.

- CIF- ja FOB-hintojen erot:

Koska tilastoinnissa käytetään viennissä/toimituksissa tavarantoimituksen FOB-arvoa (free on board) ja tuonnissa/hankinnoissa CIF-arvoa (cost, insurance and freight), viejä- ja tuojamaan tilastojen arvotietoihin voi kuljetusmuodosta ja tavararyhmästä riippuen syntyä useiden prosenttien ero. Rahti- ja vakuutuslajien osuus Suomen kokonaistuonnista on noin viisi prosenttia, mutta muutamien kilohinnoiltaan halpojen massatavaroiden tuonnissa kulujen osuus tuontihinnasta saattaa nousta yli 20 prosenttiin.

- Yllä mainittujen lisäksi:

- metodologiset erot leasing-tavaroiden kirjaamisessa
- petoksellinen tulliselvitys
- virheet tietojen keruussa ja prosessoinnissa
- erot lähetysmaan ja alkuperämaan välillä

4. 2. Vertailtavuus ajassa

Tilastosarjojen vertailtavuus ajan suhteen on yksi tärkeä laatukysymys. Määritelmien, peittävyiden, menetelmien ja muiden vastaavien tilastojärjestelmän muutosten vaikutusta lukusarjojen jatkuvuudelle on ulkomaankauppatilastossa mahdoton välttää.

Menetelmien muutosten vaikutus on sitä suurempi, mitä yksityiskohtaisemmalla tasolla tilastoa käytetään. Esimerkiksi tulostukset tavaranimikkeittäin CN 8-tasolla maittain ovat alttiita tavara- ja maaluokitusten muutoksille jopa vuosittain. Suurehkot muutokset Harmonisoidussa järjestelmässä viimeksi vuonna 1988 katkaisivat aikasarjojen vertailtavuuden tiettyjen tavaranimikkeiden osalta lähes täydellisesti.

Kun Suomesta tuli EU:n jäsenvaltio 1995, tästä aiheutunut muutos tietojen keruussa on vaikuttanut myös ulkomaankauppatilaston aikasarjojen jatkuvuuteen.

5. Ulkomaankauppatilaston eheys

Eheys määritellään, kuinka hyvin eri tilastojärjestelmät tai niiden osat sopivat keskenään yhteen.

Ulkomaankauppatilaston lisäksi tilastotietoja ulkomaankaupasta voidaan saada:

- kansantalouden tilinpidosta
- yritystilastoista
- maksutasetilastosta

Kaikkien neljän tilaston tulosten tulisi olla tietyssä suhteessa toisiinsa.

Kuitenkin yllä mainittujen tilastojen tietojen kokoaminen ja tuotanto seuraavat eri kansainvälisten järjestöjen kuten Eurostatin, Kansainvälisen valuuttarahaston (IMF), Taloudellisen yhteistyö- ja kehitysjärjestön (OECD), Yhdistyneiden kansakuntien (YK), Maailman kauppajärjestön (WTO) jne. suosituksia tietojen lähteistä ja metodeista.

Suomen Ulkomaankauppatilaston luvut poikkeavat Kansantalouden tilinpidon ja maksutasetilaston vastaavista tiedoista jonkin verran. Tilastokeskus ja Suomen Pankki tekevät joitakin täydennyksiä ja korjauksia kyseisiin lukuihin, jotta heidän julkaisemansa tilastot vastaavat kansantalouden tilinpidon (SNA) ja maksutasetilaston (BOP) suosituksia.

6. Tilaston laadintaprosessi

Tiedot Suomen ja yhteisömaiden välisestä tavarakaupasta eli sisäkaupasta saadaan Intrastat-tilastoilmoituksista, jotka tiedonantovelvolliset yritykset toimittavat Tullille tilastointikuukautta seuraavan kuukauden 10. työpäivään mennessä.

Perustiedot Suomen ja kolmansien maiden välisestä tavarakaupasta saadaan tullilmoituksista. Tuojan tai viejän on 1.1.1995 voimaan tulleen EY:n tullikoodeksin säännösten mukaisesti annettava jokaisesta tuonti- ja vientilähetyksestä lopullinen tullilmoitus siihen tullitoimipaikkaan, jossa tullimenettelyyn asettaminen on tapahtunut. Määräaika lopullisen tullilmoituksen antamiselle on tuonnissa 10 päivää epätäydellisen ilmoituksen jättöpäivästä (luovutuspäivä). Viennissä vastaava määräaika on 7 päivää.

Ahvenanmaan maakunta ei kuulu EU:n ALV-järjestelmän piiriin eikä niin ollen myöskään Intrastat-järjestelmän piiriin. Tämän vuoksi perustiedot Ahvenanmaan ja yhteisömaiden välisestä tavarakaupasta kerätään ulkokaupan tullausmenettelyllä. Tullausmenettelyllä kerätään tiedot myös Suomen kaupasta muiden EU:n ALV-järjestelmän ulkopuolella olevien alueiden (esim. Kanarian saaret) kanssa.

Tullille toimitetut sisäkaupan tilastoilmoitukset ja ulkokaupan tullilmoitukset esitarkistetaan, jonka jälkeen tiedot tallennetaan sisä- ja ulkokaupan tietojärjestelmiin. Tallennuksen yhteydessä ilmoitetut tiedot tarkistetaan erilaisten loogisuustestien ja ehdollisten testien avulla (ks. edellä 2. 6. tarkistuskorjaukset). Vastaavat tarkistukset suoritetaan myös sähköisessä ilmoittamisessa. Tarkastetuista ja hyväksytyistä tiedoista muodostetaan tuotanto-, tarkistus- ja raportointitietokannat. Näiden pohjalta suoritetaan Tullihallituksen tilastoyksikössä tietojen oikeellisuuden tilastolliset tarkistukset ja laaditaan tilastotulosteet sekä toimitetaan asianmukaiset julkaisut ja muut tuotteet jakeluun.